

Pædagogisk læreplan for Mariehønen

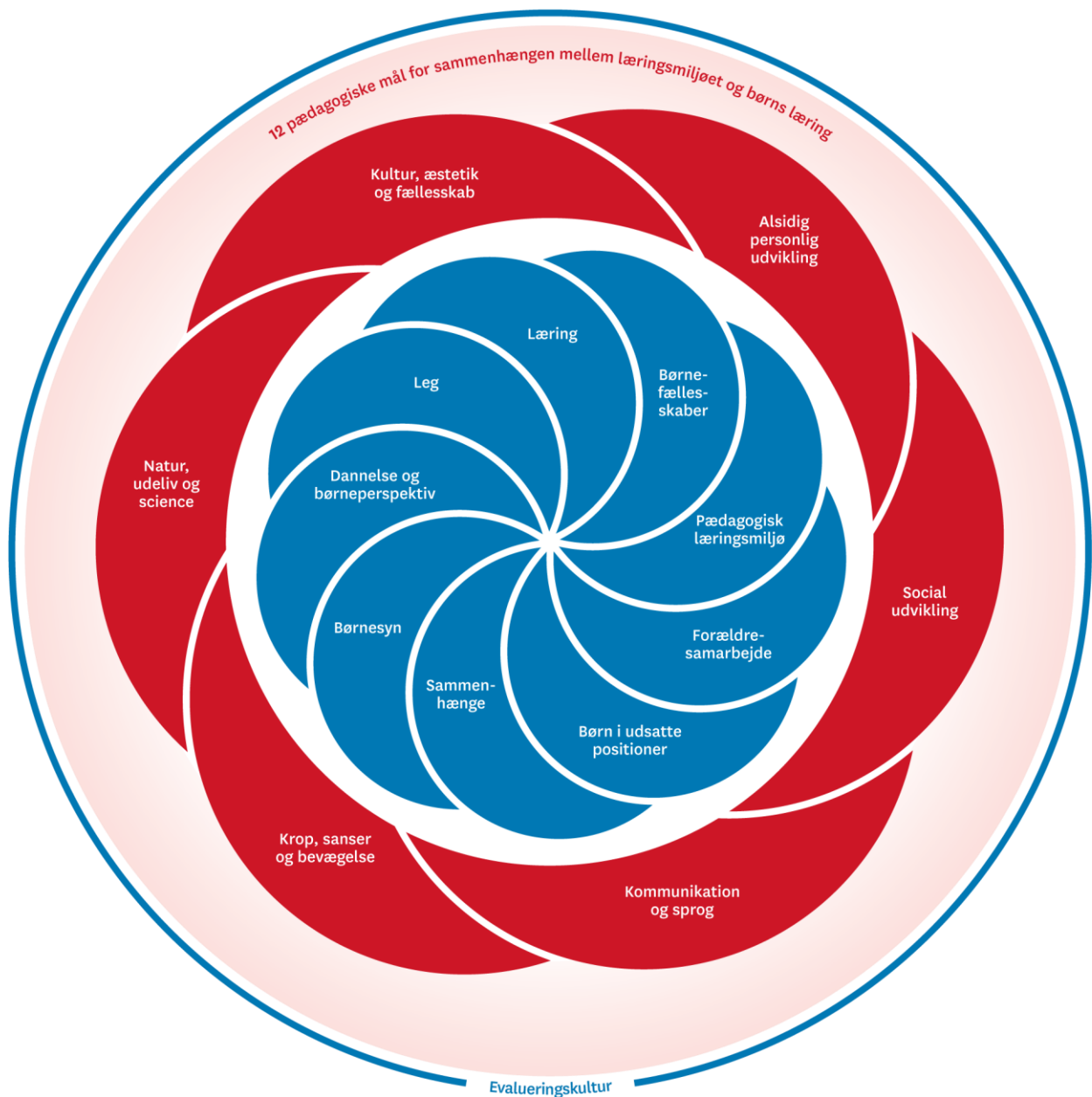

Her skaber børnene sig

Nærvær – Omsorg - Anerkendelse

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse.

Hvem er vi?

Mariehønen er en del af Middelfart Friskole. Mariehønen har en børnehave og vuggestue med plads til i alt 43 børn. I Mariehønen har vi et solidt forældresamarbejde, og samværet med børnene er karakteriseret ved anerkendelse, omsorg, ligeværdighed og respekt. Her oplever børnene nærværende voksne med evne til at rumme mange personligheder og behov. Børnene har medbestemmelse, og her er både voksen- og børneinitierede lege og aktiviteter. Mariehønen ledes med den overbevisning, at alt er muligt. Vi værner om vores frihed og de vide rammer, vi har for at gøre Mariehønen til et unikt sted for børn og voksne.

Børn leger ikke for at lære, men de erfarer og lærer meget, når de leger. Barnet leger, fordi det er sjovt at lege, spændende at lege, uhyggeligt at lege og farligt at lege. Igennem legen lærer børnene at samarbejde, da det er en forudsætning for, at leg mellem flere børn kan fungere. Sammen opbygger de komplicerede historier med fælles fantasitemaer, hvor de for eksempel også flytter sig fra rum til rum. Det er krævende intellektuelt, socialt og sprogligt. (Seland 2018).

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

Børnesyn:

Børn er unikke kompetente, og det at være barn har værdi i sig selv. Børn har brug for nærværende voksne, der møder den enkelte med omsorg og positive forventninger, og vi er af den overbevisning, at alle gør deres bedste. Alle er ligeværdige og taler og lytter respektfuldt til hinanden. Vi er tydelige voksne, som viser sammenhæng mellem ord og handling. Vi involverer os i det enkelte barn og dets præferencer, så alle børn oplever sig selv som betydningsfulde i fællesskabet.

Vi arbejder ud fra en anerkendende tilgang og guider barnet med positive anvisninger. Vi voksne engagerer os i nødvendige konflikter ved at give børnene mulighed for selv at løse dem med os på sidelinjen. Vi sætter ord på konflikter og viser alternative handlemåder. Den voksne forholder sig til barnets følelser, ser længere frem end det konkrete niveau og giver plads til barnets strategier. Personalet sætter sig selv i spil i forhold til at være tydelige rollemodeller og viser børnene konstruktive veje til at tackle følelser, konflikter mm. Det er vigtigt for et godt læringsmiljø, at vi alle tør fejle.

Det er vigtigt for børn at have god tid og ro til fordybelse i lege og aktiviteter, og vi har derfor en bevidst vekslen mellem fri leg og voksenplanlagte aktiviteter. Vi vægter børnenes ideer og aktiviteter lige så højt som vores egne, men vi er også af den overbevisning, at de voksenplanlagte aktiviteter er essentielle, for at børnenes læring, udvikling og trivsel ikke bliver tilfældig. Det er vores ansvar, at alle børn udvikles og får den læring, der er nødvendig for den enkelte. Atmosfæren i huset er præget af åbenhed, tillid, og humor. De voksne viser glæde ved at omgås børn.

Børneperspektiv, demokrati og dannelse:

Børn skal føle sig set, hørt og respekteret. De har ret til indflydelse på deres eget liv. I Mariehønen har børnene medbestemmelse og er medskabere af deres egne læreprocesser og læringsmiljøer. Vi tager udgangspunkt i børnenes perspektiv ved at forsøge at sætte os i deres sted og se verden med deres øjne. Det gør vi ved at give dem tid og plads til at udtrykke sig. Når det drejer sig om de mindste vuggestuebørn, er vi opmærksomme på, at det er endnu vigtigere at aflæse kroppens signaler gennem mimik, gestik og de kropslige bevægelser. Vi er bevidste om, at det altid er vores fortolkning af børnenes tanker, og at det kan være svært at få et fuldstændigt børneperspektiv. Børnene er med i demokratiske beslutninger, hvor de kan opleve, at deres mening er vigtig. Nogle af de bedste oplevelser børnene får er, når de føler sig set og hørt.

Vi lytter til børnenes ønsker, behov og ideer. Vi følger deres spor og viser dem, at vi tager deres oplevelser af verden alvorligt. Børnene i Mariehønen skal opleve, at de har indflydelse på dagligdagen og aktiviteterne. Legen skal være det grundlæggende hele dagen, og vi inddrager børnenes perspektiver i alle læringsmiljøer. Det er dog ikke muligt at følge alle børns ønsker i alle sammenhænge, da hvert barn har hvert sit perspektiv, og vi har det overordnede ansvar for, at alle trives og høres.

Vi opfordrer børnene til og støtter dem i at skabe dialog med hinanden for herigennem at få oplevelser med demokrati i hverdagen. For eksempel til samling hvor børnene øver sig i at blive hørt og lytte til hinanden. Vi støtter og guider børnene, når de er uenige. De lærer at finde løsninger i fællesskab og at kunne gå på kompromis. Det er ikke alle børn, der ytrer sig lige tydeligt om deres ønsker. Vi hjælper dem med at sætte ord på ved at aflæse dem. Det giver børnene en stemme og giver dem mulighed for at være en del af demokratiet. Alle børns perspektiver er vigtige, og vi tager højde for både de ekstroverte og introverte. Når vi hjælper børnene med en konflikt, tillægger vi begge børns perspektiv værdi.

Vi giver børnene mulighed for selv at komme frem til løsninger for at klare konflikter og andre udfordringer, hvor der skal arbejdes sammen. Vi er ved siden af til at guide og komme med forslag til næste trin, men helst uden at give svaret. Alt dette for at være med til at starte børnenes dannelsesproces.

Leg:

Legen har værdi i sig selv, og børnenes egne frie lege har en vigtig plads i Mariehønen. Børnene bruger kroppen i legen, og herigennem sanser de verden.

Igennem legen lærer børnene også det sociale sammenspil og finder ligeledes deres egen identitet. De finder ud af, hvem de er, både når de er alene og i samspil med andre, og de øver sig i at sige til og fra. De imiterer hinanden i legen og lærer herigennem nyt. Her er mulighed for at lege store og små sammen, og de udvikler deres fantasi og deres sprog. I legen lærer børnene at forhandle, og den begyndende forståelse for regler og aftaler opstår.

Vi observerer børnenes legemønstre og relationer, så vi kan støtte det enkelte barn.

Observationerne bruges til at guide børnene. Vi kan hjælpe barnet til at se situationen fra et andet barns perspektiv. Vi sætter ord på og støtter børnene, men vi er opmærksomme på ikke at skabe forstyrrelser, da vi hurtigt kan komme til at styre legen i bestemte retninger eller simpelthen afbryde børnenes egen fri fantasi og fortælling.

Både deres egne spontane lege og lege, som er rammesat og understøttet af de voksne, er vigtige. Vægtningen tilpasses det enkelte barn og børnegruppen.

Læring:

Børn lærer og udvikles konstant, men forudsætningen for at læringen kan foregå er, at børnene trives. Relationen mellem børn og voksne, samt børnene imellem, er derfor af stor betydning for deres læring. En god relation mellem voksne og børn kræver anerkendelse, afstemt interesse, tillid og tryghed, hvor vi tager børnenes perspektiv alvorligt og fremstår som troværdige voksne.

Børns læring fremmes af at turde begå fejl, famle og slippe fantasien løs, og vi voksne er også i den henseende rollemodeller. Vi viser børnene, at vi også kan fejle og giver udtryk for, at det er okay. Vi retter ikke stor fokus på vores og børnenes fejl, men lægger i stedet for vægt på succeserne for at fremme børnenes motivation og læring. Den bedste måde, vi kan arbejde med børnenes kompetencer på er ved, at vi tager udgangspunkt i deres styrkesider.

Børns leg og læring er hinandens forudsætninger for et godt børneliv, og den er en gennemgående del af børnenes hverdag i Mariehønen. Vi skaber inspirerende læringsmiljøer, der understøtter børnenes egen nysgerrighed og undersøgende tilgang. Vi følger børnenes spor, men vi er samtidig opmærksomme på at udfordre børnene ud fra hvert barns behov, da læringen ellers bliver tilfældig. Vi tager udgangspunkt i barnets zone for nærmeste udvikling, hvilket vil sige, at vi tager udgangspunkt i det sted, hvor barnet udviklingsmæssigt er, og viser barnet det næste trin frem. Vi involverer børnenes forældre i, hvordan de også kan støtte børnenes læring og udvikling ved at fortælle om både børnenes styrker og udfordringer, og vi videregiver ligeledes vores idéer til, hvordan de kan støtte udviklingen i positiv retning derhjemme.

Børnefællesskaber:

Relationer og venskaber er en afgørende faktor i børns liv, og det at være med i et børnefællesskab er vigtigt for at have det godt. På den måde kan børnene føle, at de hører til.

I børnehaven er børnene aldersinddelt i 3 grupper. Vi spiser frokost i grupperne og laver aktiviteter, som er målrettet den enkelte gruppe. Børnene bliver desuden delt i grupper, der opstår ud fra behov i børnegruppen. Det kan for eksempel være i pigegrupper, i drengegrupper eller i grupper, hvor nogle børn skal guides i en bestemt retning. Eller i grupper der opstår ud fra interesse. Andre grupper opstår spontant, når vi ser, hvilke behov børnene har brug for den pågældende dag.

I børnehaven har vi samling inden frokost, hvor vi har navneopråb. På den måde oplever børnene, at der bliver lagt mærke til, om de er tilstede eller ej. Vi synger sammen, giver beskeder til hinanden og fortæller historier, og her kan børnene øve sig i at fortælle noget til deres venner. Nogle har

brug for at sidde ved en voksen, andre ligger ned, og nogle står lidt uden for kredsen. Men alle deltager, bare på hver deres forskellige måder, og alle måder er okay.

I vuggestuen er der ikke faste grupper men opdeling efter, hvad der giver mening lige nu og her, da hverdagen ikke altid er forudsigelig. Børnene bliver dog stadig delt i grupper, hvilket for eksempel kan være efter alder, efter aktivitet eller efter børnenes behov for at være inden- eller udenfor.

Vores rolle som voksne er at sørge for, at alle børn føler sig betydningsfulde og som en vigtig del af fællesskabet. Det gør vi gennem observationer, som også er med til at sikre, at vi hele tiden har et godt kendskab til det enkelte barn og ved at guide børnene i fællesskaberne, så alle får mulighed for at deltage uden at føle sig ekskluderet. Det arbejder vi blandt andet med i forbindelse med "fri for mobberi".

Det pædagogiske læringsmiljø

I Mariehønen skaber vi rammer for trygge og inspirerende læringsmiljøer gennem hele dagen, hvor børnene bliver guidet og bekræftet i deres handlinger. Børnenes læring skal forstås bredt og finder blandt andet sted igennem relationer, i leg, i planlagte vokseninitierede aktiviteter og i rutinesituationer, som for eksempel i garderoben, på puslebordet og under måltiderne. Her har vi fokus på børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse. Børnegrupperne forandres dog konstant, så læringsmiljøerne forandres og udvikles derefter.

Vi taler ikke *til*, men *med* børnene, og vi er nærværende i interaktionen med børnene og inddrager dem i samtalen og lytter til deres perspektiver. Vi er rollemodeller for børnene og er bevidste om vores betydning for børnenes kommunikative og sproglige udvikling, når vi i dagligdagen indgår i dialoger med børnene, stiller spørgsmål og sætter ord på handlinger og følelser. Forældrene er ligeledes rollemodeller, når de er tilstede enten ved afleveringer, når de henter børn eller deltager i husets hverdag.

Vi har gode fysiske rammer, der appellerer til og understøtter børnenes egen legekultur, både inden- og udenfor. Børnenes legemiljøer fremstår varierede og lægger op til mange forskellige lege, så de tilgodeser forskellige behov for leg og samvær. Vi har plads til både de stille og rolige lege, samt til de vilde og "farlige" lege, som begge er vigtige for børnenes kropslige erfaringer. Vi er rollemodeller, og vores engagement og begejstring for at bruge kroppen og dens sanser i leg smitter af på børnene.

Forældresamarbejde:

Vi ser tre ligeværdige aktører i Mariehønen hver dag, som er børnene, forældrene og personalet, og vi finder sammenspillet mellem dem afgørende for børnenes trivsel, udvikling og læring. Samarbejdet er vigtigt for, at vi i fællesskab kan skabe de bedste forudsætninger for børnenes udvikling, som vi har et fælles ansvar for.

Forældrene er børnenes primære voksne og derfor en unik ressource, der har den største viden om deres børn. Vi er meget lydhør over for denne viden, som vi forventer bliver delt med os, lige som vi forventer, at forældrene er lydhør over for vores faglige viden om børnene i Mariehønen. Det er vores fælles opgave at skabe betingelser for åbenhed og dialog og sammen være nysgerrige på hinandens perspektiver for at forstå børnene. Alle familier er forskellige, og vi tager udgangspunkt i den enkelte families forudsætninger med den overbevisning, at vi alle har et fælles ønske om at ville det bedste for børnene.

Vi er et åbent hus, hvor forældre altid er velkommen til at blive til en kop kaffe og deltage i børnenes hverdag. Når forældrene gives mulighed for at være en del af Mariehønen, opstår et

mere afslappet forhold til personalet, og kendskabet til husets hverdagsrutiner og værdier bliver større.

Vi prioriterer de daglige snakke om børnene højt. Det gør sig gældende både om morgenen, hvor der kan være vigtige beskeder hjemmefra, og ligeledes om eftermiddagen, hvor personalet viderefremidler, hvad børnene har lavet i løbet af dagen. Dialogen er vigtig, da den er med til at skabe sammenhæng mellem børnenes hjem og Mariehønen.

I Mariehønen vælges årligt et forældreråd, som er med til at udarbejde principper for samarbejdet mellem forældre og personale i Mariehønen. I løbet af året inviterer Mariehønen også til forskellige arrangementer såsom forældremøde med valg til forældrerådet, afslutningsfest, bedsteforældredag, høstfest og arbejdsdage. Derudover er forældre altid velkommen til at deltage til alle vores andre begivenheder såsom fastelavn, Sankt Hans, juleafslutning etc.

Vi har nogle faste samtaler med jer forældre omkring jeres børns trivsel, men opstår der situationer derudover, der kræver længere snakke, aftaler personalet og forældre en dato for et møde. Det kan både være på opfordring fra forældre, men også efter ønske fra personalet. Forældre er også altid velkommen til at ringe.

Børn i Udsatte positioner:

Alle børn har krav på at blive stimuleret og mødt med positive forventninger gennem hele dagen. At være i en udsat position skal forstås på flere måder. For eksempel kan det skyldes en svag socioøkonomisk baggrund, fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, eller man kan være i en udsat position, når man ikke er med i fællesskabet. Alle kan derfor i kortere eller længere perioder befinde sig i en udsat position, og når det sker, er vi ekstra opmærksomme på, hvad barnet har brug for.

Vi behandler alle børn ens ved at behandle dem forskelligt! De skal have lige muligheder for at deltage i dagens fællesskab, aktiviteter og gøremål, men med mulighed for at deltage på hver deres måde. De skal alle ses og høres. De børn, der har svært ved at indgå i sociale relationer, hjælper vi ind i fællesskabet både gennem voksenstyrede aktiviteter og ved at danne små grupper af børn. Vi støtter dem i at igangsætte lege i vores læringsmiljøer og skaber plads til, at de kan lege i små grupper, da det giver større mulighed for at byde ind og mestre det sociale samspil. Vi observerer deres adfærd, reaktioner og deres udtalelser og er opmærksomme på, om alle føler sig tilpas, om nogle går alene rundt og om alle tør byde ind til samling eller i legen. Børn i udsatte positioner skal være en betydningsfuld del af børnefællesskabet, lige som deres forældre også er betydningsfulde for forældrefællesskabet.

På vores stuemøder har vi fokus på børnenes og børnegruppens trivsel og udveksler iagttagelser. Vi benytter flere gange om året relationsskemaer til at danne et overblik over personalets relationer til samtlige børn, og vi udarbejder Tidlig Opsporing og Indsats, benytter venskabstræer og Fri for Mobberi (Mary Fonden) for at sikre os, at alle børn får den støtte, de har brug for. Fri for Mobberi tager udgangspunkt i inklusion/eksklusion samt emnerne forskellighed, robusthed, tolerance, respekt, omsorg og mod. Hvis et barn befinder sig i en udsat position, har vi mulighed for at kontakte tale-hørekonsulent, psykolog, ergo- og fysioterapeut. I det daglige inddrager vi naturligvis også forældrene, hvis vi har en bekymring omkring et barn og forventer ligeledes, at forældrene kommer til os.

Sammenhæng til børnehaveklassen

I Mariehønen arbejder vi med at skabe sammenhænge i alle henseender, og vi har fokus på at skabe gode overgange fra hjem til vuggestue, fra vuggestue til børnehave og fra børnehave til skole.

I forbindelse med overgangen til skole har vi især fokus på, at børnene bliver styrket i at samarbejde, vente på tur og fastholde den fælles opmærksomhed. Vi har fokus på den demokratiske proces, hvor alle bliver hørt, og vi tilrettelægger fællesskaber, hvor børnene har

mulighed for at øve sig i at være i fokus, stå frem og tale højt, hvilket er en vigtig del af deres dannelse og viden om, hvordan man begår sig i det store fællesskab. I samarbejde med forældrene arbejder vi målrettet med at styrke børnenes nysgerrighed, selvstændighed og selvhjulpethed for at gøre børnene robuste til overgangen, og vi regulerer gradvis vores krav og forventninger til dem ud fra de enkelte børns ressourcer og kompetencer. Vi tilrettelægger desuden aktiviteter, hvor de kan øve sig i at være i aktiviteten i længere og længere tid ad gangen. Vi anvender Fri for Mobberi, hvilket hjælper børnene med at acceptere hinandens forskelligheder og understøtte deres sociale kompetencer.

Vi er en del af Middelfart Friskole, som vi har et godt samarbejde med. Storegruppen er blandt andet med til fastelavn på skolen, og vi tager gerne på besøg og deltager i de ting, der giver mening for børnene. Vi besøger også de andre skoler, som børnene skal gå på, da det er vigtigt, at børnene får mulighed for at vise deres venner, hvor de skal hen, når de ikke længere skal gå i børnehave sammen. Det skaber tryghed at have været på besøg, og det er godt at dele med sine venner.

Inden opstarten afholdes der overleveringsmøder med forældrene og skolens personale, så vigtige informationer viderefremmes.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø:

Vi er opmærksomme på at give børnene i Mariehønen de bedst mulige forhold for at sikre et godt fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø ud fra de rammer, vi har til rådighed.

Personalet inddeler gerne børnene i mindre grupper, men børnene er også gode til selv at dele sig i grupper i deres lege. Det skaber større overskuelighed, bedre plads til at udtrykke sig, mere fordybelse, reduceret støjniveau og dermed større mulighed for at styrke børnenes trivsel og udvikling, når de er få børn sammen.

Indenfor bruger vi møblerne til at indrette små legezoner, så der er plads til de stille aktiviteter, hvor børnene kan fordybe sig i legen, og vi bruger vores "depot" og vores garderober til de mere vilde og larmende lege. På den måde sikrer vi os, at alle børn har mulighed for at vælge et sted at lege, som passer til deres behov den pågældende dag. Vi flytter også gerne rundt på vores møbler, hvis det giver mening i forhold til børnenes lege. Vores legetøj og bøger er i børnehøjde, og på "Shanes værksted" har vi desuden flere af vores kreative materialer i børnehøjde, så det både kan inspirere børnene og give dem adgang til det uden hjælp fra en voksen. Udenfor er vores legeplads også opdelt i forskellige legemiljøer, så der både er plads til de store, vilde udfoldelser og til de stille lege.

I børnelivet skal der være mulighed for at være "helt væk" fra de voksne og for at have hemmeligheder. Der skal være steder, hvor man kan få følelsen af at være alene. Det kan være svært i en institution med mange børn og voksne, så derfor er det i Mariehønen okay at lege på "depotet" med lukket dør eller bagved bakken i stikkeskoven, uden de voksne præcis ved, hvad der sker.

Vi vurderer løbende, om Mariehønen virker indbydende, ren og pæn og indbyder til leg. Vi sørger for, at børnenes kreative sider bliver tydeliggjort ved at præsentere deres ting på en flot måde, såfremt børnene ikke vælger at tage deres ting med hjem med det samme. Vi er opmærksomme på støjniveauet i huset og opfordrer børnene til at tale til hinanden uden at råbe og har fokus på både vores eget og børnenes sprogbrug, så tonen bliver respektfuld. Vi lærer børnene, at der skal være plads til, at vi alle er forskellige, og hjælper dem med at udvise respekt og tolerance over for hinanden, bl.a. gennem vores arbejde med "Fri for mobberi".

Inddragelse af lokalsamfundet:

I Mariehønen har vi gode betingelser for at inddrage lokalsamfundet i vores arbejde med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Børnene i børnehaven går enten eller benytter de lokale busser, når vi skal på udflygt til biblioteket, på besøg på byens museum til eksempelvis peberkagehus-udstilling i juletiden, på byvandring, på udflygt i skoven og til marinaen. Vi er nysgerrige sammen i børnehøjde og børnene gives gode forudsætninger for at dyrke deres sociale

relationer. I skoven og ved marinaen har børnene desuden rig mulighed for at få stimuleret alle deres sanser. Der laves også udflugter til Naturcenteret, hvor børnene bliver undervist af en naturvejleder og selv får lov til at undersøge og eksperimentere med naturen.

I Mariehønen har vi et godt samarbejde med et af de lokale plejehjem, hvor børnene fra børnehaven hvert år kommer og laver luciaoptog for beboerne og efterfølgende drikker saft og spiser kage sammen. Det styrker børnenes gå-på-mod og giver glæde både til børnene og beboerne.

Vi har også et godt samarbejde med børnene fra Middelfart Friskole, som blandt andet inviterer både vuggestuen og børnehaven til koncerter. På den måde kan skolebørnene øve sig i at optræde foran et publikum, og Mariehønenes børn bliver introduceret for forskellige musikinstrumenter og forskellige musikgenrer.

Både vuggestuen og børnehaven går mange ture i lokalområdet, hvor vi kan komme helt tæt på høns, se på tog og benytte de lokale legepladser.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Trivsel er en forudsætning for at børn kan lære, og i Mariehønen bliver børnene mødt på en anerkendende, empatisk og positiv måde, så de netop føler sig trygge, set og hørt. Og ikke mindst holdt af. Vi viser interesse for hvert enkelt barn, og gennem den gode relation kan vi være med til at styrke børnenes gå-på-mod, engagement og motivation til deltagelse i fællesskabet.

Vi skaber læringsmiljøer med nærværende voksne, som følger børnenes spor og initiativer, så børnene bliver støttet i deres eget engagement og fordybelse. Vi guider og støtter dem i selvhjulpethed og opfordrer dem til at øve sig. Vi opfordrer ligeledes børnene til at hjælpe hinanden samt til at tage imod hjælp. Vi benævner deres initiativer og italesætter deres succeser, hvilket er med til at styrke deres selvtillid og selvværd, når de oplever, at de både selv magter en opgave og også kan hjælpe hinanden. Børnene er forskellige og har forskellige kompetencer, så vi stiller krav til børnene ud fra den enkeltes kompetencer og ressourcer, så det kan styrke deres gå-på-mod. Vi har altid positive forventninger til børnenes kunnen, hvilket styrker deres tro på dem selv.

Vi giver børnene plads til både de stille og de vilde lege, hvor de har mulighed for at undersøge både deres egne og de andre børns grænser. Når de overtræder hinandens grænser, taler vi med dem om, hvordan man tager hensyn til hinanden og til hinandens grænser. Vi giver børnene plads til at udtrykke deres følelser og beder dem lytte til hinanden, så de kan udvikle evnen til følelsesregulering og evnen til at føle empati. Gennem legen gør børnene sig også erfaringer med de sociale positioner, som understøtter deres dannelse og livsduelighed. Vores læringsmiljøer understøtter, at børnene engagerer sig i leg og aktiviteter, hvor de gives mulighed for at udforske og erfare sig selv og hinanden på mange og nye måder. Børnene får tid til ro

og fordybelse i deres lege, så de også får tid til at være nysgerrige og undre sig.

I Mariehønen har børnene medbestemmelse og har selv stor indflydelse på deres dag. De skal selv mærke efter, hvem de har lyst til at lege med, om de vil lege inden- eller udenfor, om de vil deltage i aktiviteter etc. Personalet lytter til børnenes holdninger og perspektiver, så de oplever, at de er betydningsfulde og medskabende af deres egne livsbetingelser. Nogle gange er det dog personalet, der træffer beslutningerne om dagens aktiviteter for at sikre sig, at alle børn får den bedste udvikling.

Vi sikrer os, at alle børn er en del af fællesskabet i Mariehønen, da de herigennem får erfaringer med at indgå i de demokratiske processer. Vi guider dem i at udtrykke sig respektfuldt over for hinanden og være opmærksomme på hinandens oplevelser, perspektiver og holdninger. Vi støtter dem i at sige til og fra over for hinanden, men lærer dem også, at man nogle gange må lade flertallet træffe en beslutning. Når børnene forhandler med hinanden i deres leg, gør de sig også demokratiske erfaringer. Personalet sørger for at skabe et trygt læringsmiljø, hvor alle børnene på hver deres måde tør udtrykke sig, så de får følelsen af, at de har værdi både som individ og som en del af fællesskabet.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Det er vigtigt for børnenes trivsel, at de føler sig som en del af fællesskabet i Mariehønen, og det at have mindst én ven, tillægger vi stor værdi. I børnehaven benyttes materialet ”venskabstræet”, og i hele huset bruger vi metoden ”fri for mobberi” for at sikre, at alle føler sig som en del af fællesskabet.

Personalet hjælper børnene med erkendelsen af, at konflikter er en naturlig og positiv del af børnelivet, hvor de lærer og styrkes i egne grænser og lærer at respektere andres. Vi støtter og guider dem i samværet med de andre børn og støtter dem i at udtrykke sig både verbalt og nonverbalt. Vi taler med børnene om, at vi er forskellige og har forskellige perspektiver, hvilket betyder, at vi nogle gange tænker og handler forskelligt. Vi italesætter deres forskellige styrker og bruger disse ressourcer i deres demokratiske dannelsesproces.

Vores læringsmiljøer giver mulighed for, at børnene styrker deres sociale relationer både i de vokseninitierede planlagte aktiviteter samt i den frie leg. Der er nogle børn, der ikke selv vælger voksenstyrede aktiviteter, men det er vigtigt at deltage engang imellem for at kunne føle sig som en del af fællesskabet. Her kan børnene få pirret deres nysgerrighed, få mulighed for at lære nyt og blive præsenteret for ting, de ikke selv ville have valgt. Her lærer børnene at vente på tur og modtage fælles beskeder, og de gives mulighed for at deltage i nye sociale fællesskaber end dem, de selv vælger.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Kommunikation og sprog er grundlæggende for at kunne indgå i fællesskaber, og alle vores læringsmiljøer understøtter det tema i tæt samspil med de øvrige læreplanstemaer gennem hele dagen. Personalet sætter ord på tanker, følelser og handlinger og hjælper børnene med at gøre det samme. De gives tid til at forholde sig til situationen og gives tid til at svare, så deres eget perspektiv kommer i spil.

Personalet er tydelige sproglige rollemodeller, som skaber sammenhæng mellem den verbale og nonverbale kommunikation. Vi er nærværende og i øjenhøjde med børnene, hvor vi kan have øjenkontakt og aflæse hinandens mimik for at fremme den gode dialog. Vi hjælper børnene med at øve sig i både at sætte ord på egne tanker og oplevelser samt hjælper dem med at øve sig i at lytte til både de voksne og de andre børn. De bliver guidet i at give hinanden plads til at udtrykke sig, så de lærer at aflæse hinanden.

De sproglige læringsmuligheder tænkes ind i alle aktiviteter og rutiner, og især i legen. Børn iagttager og imiterer, og der er stor læring i, når børnene gives mulighed for at lege på tværs af aldre, hvor de introduceres for nye begreber og udtryksformer. Vi vægter højt, at de kan øve sig i og styrke deres sproglige kompetencer både med personalet, med de andre børn og i det større børnefælleskab.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Alle børn skal have mulighed for at deltage i fællesskaber, aktiviteter og leg, hvor de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen. Personalet er rollemodeller for børnene, og vi motiverer dem ved selv at vise glæde ved bevægelse, ro og kropslig udfoldelse. Personalet inviterer børnene til mange forskellige kropslige erfaringer, men vi følger også bevidst børnenes bevægelsesinitiativer, så de oplever medbestemmelse. Kropsidentiteten udvikles via kropslige erfaringer i sociale samspil, så vores læringsmiljøer understøtter, at børnene har mulighed for at erfare gennem deres krop, så de kan finde ud af ”hvem de er”.

I Mariehønen har vi stor fokus på netop at skabe læringsmiljøer, som giver børnene de bedste muligheder for at være i bevægelse og bruge deres krop og sanser gennem hele dagen. Både indenfor og udenfor. De udendørs lege er dog ofte forbundet med større aktivitet, bevægelse, kreativitet og fantasi end de indendørs lege og giver derfor børnene øget mulighed for at få stimuleret og integreret en masse sanseindtryk gennem de fysiske lege. Børn lærer gennem leg, og de fysiske aktiviteter har stor betydning for hele deres udvikling og selvopfattelse, så derfor vægter vi den udendørs leg højt i Mariehønen. Vi har en fantastisk stor naturlegeplads, som giver mulighed for mange forskellige aktiviteter, hvor børnene kan klatre i træer, gynge, køre/cykle, gå i ujævnt terræn, bevæge sig op og ned ad bakker, løbe, rutsje og lege med vand, sand, mudder og sne. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer og støtter dem med motivation, når de bliver udfordret. For eksempel opmuntrer vi børnene til selv at komme op ad bakken, uanset om det er kravlende, gående eller løbende, og de gives tid til selv at bøvle og kæmpe, da det hjælper deres motoriske udvikling. Hvis vi valgte at tage dem i hånden og hjælpe dem op ad bakken, ville vi derimod stoppe deres motoriske udvikling. Ligeledes opmuntrer vi dem til selv at komme op at stå igen, når de falder, og guider dem i deres motoriske udfordringer.

Vi er rollemodeller for børnene, og vores engagement og begejstring smitter af på børnene, når vi for eksempel selv triller ned ad bakken, kælker med børnene, klatre i træer, hopper i vandpytter og fjoller rundt. Vi er dog også opmærksomme på vigtigheden i at give børnene tid uden forstyrrelser for at lade deres grundlege opstå. Det giver dem en masse erfaringer, som gør dem i stand til at mestre verden. Vi skal altså både inspirere, men også blande os udenom. Vi vægter højt at komme ud hver dag, så børnene får plads til de kropslige erfaringer og oplever glæden ved at være ude i al slags vejr. Men vi prioriterer også de stille lege højt, både ude og inde, da de har lige så stor betydning for børnenes sanseintegration.

Udviklingen af sanserne sker ved, at sanserne stimuleres gentagne gange, så personalet giver

børnene tid og mulighed for at øve sig og få alle sanserne i spil. Både med og uden en voksen. Det er vigtigt, at de udvikles alene men også i fællesskaber, da de netop i bevægelsesfællesskaber udvikler deres egne kropslige og sanselige indtryk og udtryk samt evnen til at aflæse og forstå andre.

Der er 3 uddannede motorikvejledere i Mariehønen, som har videreformidlet deres viden til resten af personalet i huset, så alle arbejder ud fra, at børnenes sanseintegration er i centrum for børnenes udvikling og vores læringsmiljøer tager udgangspunkt heri. Vi motoriktester børnene i det omfang, vi kan, når vi oplever, at et barn har motoriske udfordringer, og informerer forældrene og giver gode råd til, hvordan vi i samarbejde støtter barnet bedst.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Naturen spiller en stor rolle i Mariehønen, og vi er ude hver dag uanset vejret. Naturen er et stort læringsrum for børnene, hvor de leger, eksperimenterer, udforsker og erfarer. I naturen gør de sig både følelsesmæssige, kropslige, sociale og kognitive erfaringer, og så er naturen et særligt rum, hvor de kan styrke deres nysgerrighed og undres.

Eksempelvis legede 3 drenge en dag i vandpytter. De hoppede og konkurrerede om, hvem der kunne plaske mest, og sammen med en voksen snakkede de om, hvorfor den ene dreng sprøjtede mest. Én mente, at det skyldtes, at drengen kunne hoppe højst, en anden mente, at han bare var god til at sprøjte, og den sidste mente, det skyldtes store fødder. Sammen med den voksne, udviklede de deres leg og prøvede at hoppe i flere vandpytter med forskellige dybder og opdagede, at der kom mest vand fra de dybe, og mindre fra de små vandpytter. Altså var de lige gode til at hoppe i vandpytter, men dybden var afgørende. Den voksne opmuntrede her børnene til selv at undersøge sammenhængen og skabe sig egne erfaringer.

Personalet i Mariehønen undersøger naturen sammen med børnene. Finder bænkebidere, edderkopper, regnorm, biller, skolopendere etc. og lærer børnene, hvad de hedder og hjælper dem med at overskride egne grænser ved at holde dem. Vores hukommelse er en sansemæssig oplevelse, så det vi sanser, det husker vi. Er vi i tvivl om, hvad de fundne insekter hedder, så finder vi dem i vores bog sammen med børnene. Vi laver også insektboliger sammen med børnene, så vi både kan se, om der er kommet nye insekter, og også har et sted, hvor børnene kan lægge de insekter, de finder.

Vi er ude hele året, så børnene oplever og får forståelse for årets gang i naturen. Vi planter grøntsager i vores højbede, som vi senere bruger i madlavningen, og vi samler bær og frugt i naturen, som vi i fællesskab laver marmelade, grød og saft af. Børnehavebørnene hjælper med at kløve brænde, så vi kan lave mad over bål, hvilket også giver dem kropslige erfaringer.

Børnene skal lære naturen og dens mangfoldighed at kende, så vi tager på udflugter i naturen og viser børnene glæden ved at færdes i bl.a. skoven og på stranden. Vi løber på bakker, klatrer i træer, kaster med blade, sopper i vandet og undersøger vandmænd. Vi fanger haletudser i søen og ser dem udvikle sig til små tudser i vores akvarier, inden vi i fællesskab slipper dem fri i naturen igen.

Vores legeplads spiller en stor rolle i forbindelse med vores udeliv, og den giver plads til leg for alle vores aldersgrupper og plads til både de introverte og ekstroverte typer. Vi har inddelt vores

legeplads i zoner, så der både er "stille zoner", og steder, hvor der kan leges vilde, farlige lege. Personalet sørger for, at legemiljøerne på legepladsen er spændende, udfordrende, foranderlige og inspirerende, så børnene oplever glæden ved den udendørs leg, og vi giver børnene mulighed for at komme i flow i deres udendørs aktiviteter ved at give dem både plads og tid nok til fordybelse i deres leg.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

I Mariehønen har vi en helt unik kultur, som vi er stolte af. Vi vægter fællesskabet og samværet højt, og vi har fokus på børneperspektivet og de demokratiske processer i alle vores læringsmiljøer. Vi hjælper børnene med at være en del af både de små og de store fællesskaber, hvor vi bl.a. bruger Fri for mobberi til at understøtte deres forståelse for og deltagelse i fællesskabet. De voksne møder børnene, hvor de er og hjælper dem med at skabe forståelse for hinanden og for hinandens måder at handle på.

Vi har en særlig omsorgskultur, hvor vi har fokus på det helt nære og trygge for det enkelte barn. Omsorgen og det helt tætte nærvær, samt kærlige opfordringer til børnene, hjælper dem med at opnå større selvtillid, selvværd og selvforståelse, og i takt med den udvikling bliver børnene selvbevidste og nysgerrige og åbner op for venskaber og større fællesskaber. Med positive forventninger til børnene og gennem guidning har vi også stor fokus på selvhjulpethed, som fylder meget i Mariehønen's kultur.

Personalet er rollemønstre gennem hele dagen i alle vores læringsmiljøer. Ved måltiderne spiser vi sammen med børnene og viser dem gennem handling, hvordan kulturen omkring måltidet er. Vi råber ikke til hinanden, men taler sammen ved bordet. Vi beder om ting, vi skal bruge og sender maden videre. Vi bliver siddende, mens vi spiser og går ikke rundt med maden. Personalet er med til at skabe ro omkring måltidet, så det bliver skabt plads til det enkelte barn og dets behov. Børnene ser, hvordan de voksne agerer, og kopierer dem.

Vi gør meget ud af vores forskellige traditioner (fastelavn, påske, høst, halloween og jul), men det er børnene, der selv bestemmer, om de har lyst til at være kreative. Det meste materiale er tilgængeligt i børnehøjde, såsom papir, farver, stof, perler, sakse og lim. Personalet kommer med idéer til børnene, men nogle børn har også selv gode idéer til, hvad de vil lave. Vi guider børnene i, hvordan det forskellige materiale kan bruges (soft clay, ler, læder, værktøj) og præsenterer dem også for nye udtryksformer. For eksempel kan en hammer både bruges til at hamre søm i med, men kan også bruges til at lave smukke ”smadre billeder” med blade og bær på stof. Børnene får mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder, hvor de igennem deres nysgerrighed

kan danne sig nye erfaringer inden for kunstens verden. Vores vægge og rum udsmykkes ofte med børnenes flotte kreationer, men med fokus på børnenes medbestemmelse er det valgfrit, om det skal op at hænge, eller om det skal med hjem med det samme.

Vi har også vores egne traditioner, hvor vi blandt andet tager på bondegårdsbesøg, går halvøen rundt (storegruppen), tager i teateret, tager på jernbanemuseet, fejrer fødselsdage, holder bedsteforældredage, holder børnefestival m.m.

Personalet læser dagligt for børnene og i visse tilfælde ses filmen til bogen (i børnehaven). Vi synger også dagligt, og børnene bliver præsenteret for forskellige musikgenre såsom jazz, meditationsmusik, børnesange, pop og rock.

Evalueringsskulturr

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Hvordan skaber vi en evalueringsskulturr, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Mariehønen er vi i en proces i forhold til vores evalueringsskulturr. Vi har løbende fokus på vores læringsmiljøer, som konstant ændres alt efter børnenes forskellige behov. På stuemøder evaluerer vi blandt andet på, hvordan vi organiserer os, så vi understøtter børnenes behov og deres initiativer, og vi justerer gerne på vores egen pædagogiske praksis, når vi oplever udfordringer, så vi kan skabe de bedste forhold for børnene. Vidensdeling mellem personalet er vigtig i den sammenhæng, da vi oplever og ser forskellige ting i løbet af dagen, lige så vel som børnenes perspektiver er vigtige for at kunne skabe de bedste læringsmiljøer for dem. Vi undres sammen og bruger vores iagttagelser til fælles refleksioner og ”læringsforstyrrelser”, så personalet ligeledes er i en kontinuerlig læringsproces.

I forbindelse med vores evalueringer, benytter vi blandt andet personalets og forældres iagttagelser, børnenes egne observationer og fortællinger, børneinterviews og praksisfortællinger og bruger aktionlæringsmetoden.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi forholder os løbende til vores læreplan på vores p-møder, hvor vi bruger den som et arbejdsredskab for at sikre, at vi i praksis arbejder ud fra det, vi skriver. Vi gennemgår de forskellige punkter/temaer og vurderer, om der skal ske ændringer enten i det, vi skriver, eller i vores pædagogiske praksis, så der er sammenhæng mellem det skrevne og dagligdagen.

